Utlåtande FrUU 3/2017 rd– SRR 4/2017 rd

Framtidsutskottet

Statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna 2018—2021

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna 2018—2021 (SRR 4/2017 rd): Ärendet har remitterats till framtidsutskottet för eventuellt utlåtande till finansutskottet. Tidsfrist: 09.06.2017.

Sakkunniga

Utskottet har hört
- konsultativ tjänsteman Taina Kulmala, statsrådets kansli
- ekonomidirektör Mika Niemelä, arbets- och näringsministeriet
- konsultativ tjänsteman Ilkka Turunen, undervisnings- och kulturministeriet
- konsultativ tjänsteman Liisa Heinämäki, social- och hälsovårdsministeriet.

Skriftligt yttrande har lämnats av
- Finlands Akademi
- Innovationsfinansieringsverket Tekes
- Jubileumsfonden för Finlands självständighet Sitra.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Utskottet hörde ministerierna, statsrådets kansli och representanter för forskningsorganisationerna om utmaningar för hållbar tillväxt i Finland och om huruvida dessa utmaningar har beaktats tillräckligt i planen för de offentliga finanserna 2018—2021. Vid utskottets utfrågning framkom utmaningar för hållbar tillväxt som exempelvis följande:

1) ständigt förnyande av ekonomin, näringsstrukturen och samhället i en osäker omvärld,
2) ökning av kompetensbasen,
3) stärkning av den sociala samhörigheten, öppenheten och förtroendet,
4) omsorg om mänskliga resurser,
5) övergång till kretsloppsekonomi och
6) balansen i de offentliga finanserna.

Fortfarande har Finlands samhällsekonomi inte återhämtat sig efter finanskrisen som satte in 2008. Det blev ett tomrum i näringsstrukturen och produktionen av högt mervärde när telekommunikationsklustret upplöstes och storföretagen inom skogs- och metallindustri internationaliserade sin produktion. Att skatteinkomsterna minskar och social- och hälsovårdsutgifterna ökar tär på välfärdsstatens finansieringsbas. Investeringar i ny tillväxt görs i skuggan av nedskärningar.

Arbetet har stor betydelse för människors välfärd och genom beskattningen också för upprätthållandet av välfärdssamhället. Samtidigt genomgår arbetet en historisk förändring vars drivkrafter är bland annat automation, digitalisering och en stärkt global konkurrens. Betydande delfaktorer är också omställningar i arbetsplatsstrukturen, ökade inkomstskillnader, förändrade anställningsförhållanden och frågan huruvida systemen för beskattning och social trygghet följer den förändrade intäktsmodellen eller om det uppstår svart ekonomi.

Centrala arbetskraftspolitiska åtgärder i planen för de offentliga finanserna är exempelvis reformerna av utkomstskydd för arbetslösa, av aktiveringsmodellen för arbetskraftstjänsterna och av avgifterna för barndagvård, det omfattande åtgärdspaketet för företagsamhet och åtgärderna för kompetens och rörlighet som ska trygga tillgången på arbetskraft i områden med en positiv omstrukturering. Systemet för arbetskrafts- och företagstjänster sammanställs till ett integrerat system för tillväxttjänster som ska resultera i mer individuella tjänster med större genomslag. För svårsysselsatta personer efterspanas nya lösningar och tröskeln för att bli sysselsatt sänks genom längre prövotider.

> *Framtidsutskottet vill påminna om att också statsrådets framtidsredogörelse som blir klar i juni handlar om förändringar i arbetet och framtiden för det finländska arbetet. De politiska rekommendationerna om arbetets framtid som aktualiseras i framtidsredogörelsen och i framtidsutskottets framtidsbetänkande som blir klart senare hösten 2017 ska beaktas i planen för de offentliga finanserna och mer detaljerat i budgetarna för åren 2018—2021.*

Den globala hållbarhetskrisen vars kärna är en relativt snabb klimatförändring och en alltför stor konsumtion av naturresurser har öppnat för världens största marknad. Enligt Sitra behöver världen exempelvis investeringar på minst 16 500 miljarder euro före utgången av 2030 för att nå målen för klimatavtalet från Paris. Kretsloppsekonomi kan erbjuda Finland ett mervärde på flera miljarder per år. Romklubben har bedömt att kretsloppsekonomin kan ge upphov till upp till 75 000 nya jobb i Finland.

För att stärka Finlands näringsstruktur och göra den mångsidigare behövs en ny typ av närings- och innovationspolitik som satsar på att identifiera och utveckla tillväxtområden och tillväxtekosystem med högt mervärde.

> *Framtidsutskottet påpekar att statsrådets redogörelse om Agenda 2030* (SRR 1/2017 rd) *inte är tillräckligt synlig i planen för de offentliga finanserna för 2018—2021. Det centrala innehållet i redogörelsen om Agenda 2030 är politisk koherens. Åtgärdsprogrammet för Agenda 2030 ska beaktas i regeringsperiodens samtliga faser, också i planen för de offentliga finanserna.*

Den temaorienterade budgetering som nämns i redogörelsen om Agenda 2030 och alternativa scenarier måste prövas senare i budgetpropositionerna för åren 2018—2021.

I framtidsutskottets betänkande om Agenda 2030 (FrUB 1/2017 rd) *betonas parallella indikatorer på välfärdsekonomi vid sidan av BNP, såsom index för mänsklig utveckling (HDI), indikator på faktiska framsteg (GPI) och index för hållbar ekonomisk välfärd (ISEW).*

Framtidsutskottet förutsätter att de offentliga finanserna bedöms och planeras också med välfärdsindikatorer.

Finlands hållbara ekonomiska tillväxt är tillväxt baserad på innovationer, och därför är satsningar på forskning och innovationsverksamhet investeringar i framtiden. Vår framgång beror på hur vi kan främja att globalt konkurrenskraftiga tillväxtmotorer skapas och kommersialiseras.

Ett positivt exempel på utvecklingen av en innovationsmiljö är det som beslutades i regeringens halvtidsöverläggning och som presenteras i planen för de offentliga finanserna 2018—2021, nämligen att Tekes fullmakter att bevilja understöd ökas med 84 miljoner euro åren 2018 och 2019 trots att Tekes i sitt yttrande till framtidsutskottet påpekar att den tillfälliga finansiering som nu anvisas Tekes ännu inte i sin nuvarande form ersätter tidigare nedskärningar.

Ett annat gott exempel på innovationsinvesteringar som lyfts fram vid utfrågningarna är programmet för utveckling av datahantering och högprestandaberäkning som ska lyfta infrastrukturen för forskning inom branschen till en internationell nivå och stärka forskning och utbildning i anslutning till artificiell intelligens. Dessutom igångsätts ett program för att utveckla miljön för forskningsinfrastruktur inom branschen. Programmet ska aktivera aktörer inom offentlig, privat och tredje sektor som verkar inom systemet för forskning och innovation.

Beaktansvärt med avseende på att främja export av tjänster är inrättandet av nätverket Team Finland Knowledge. Nätverket representerar finländsk högskoleutbildning och forskning i utvalda länder. Ett förslag som framlagts av den arbetsgrupp som berett riktlinjer för internationell inriktning för högskoleutbildning och forskning är att inrätta brohuvuden i utvalda länder.

OECD är i färd med att analysera utvecklingen av Finlands omvärld för innovationer och jämför utvecklingen med andra länder i utredningen ”Review of Finland's Innovation Policy” som blir klar i juni. Enligt preliminära uppgifter är OECD:s budskap att Finland behöver tillväxtorienterad förnyelse och en mångsidigare produktionsstruktur och nya innovativa små och medelstora företag. OECD:s bedömning fäster enligt preliminära uppgifter uppmärksamhet också vid att de offentliga satsningarna på innovationer har sjunkit.

Framtidsutskottet föreslog i sitt utlåtande om regeringens budget för 2017 (FrUU 7/2016 rd) *att ”vårt system för företagsstöd ses över helt och hållet och att vi väljer en ny inriktning som faktiskt stöder nyskapande. Detta kan exempelvis ske samtidigt med analysen av de rekommenderade åtgärderna i OECD:s rapport om Finlands innovationspolitik, som blir klar i juni 2017.*”

Framtidsutskottet förutsätter att resultaten av OECD:s rapport bedöms med omsorg och att beaktas i fokusområden och budgetar för de kommande åren.

Att säkerställa kvaliteten på utbildningen och stödja livslångt lärande är viktiga åtgärder för att utveckla Finlands innovationssystem, men också för att främja medborgarnas välbefinnande. Goda exempel på välfärdsinvesteringar i planen för de offentliga finanserna är därför investeringar i lärarutbildning, i stärkning av de digitala lärmiljöerna och i att verkställa reformen av yrkesutbildningen. Åtgärderna för att reformera yrkesutbildningen medför exempelvis att verksamhetsprocesser digitaliseras, att avbrutna studier och utanförskap förebyggs och att det byggs vägar för de unga och vuxna som har hamnat utanför utbildning och arbetsliv.

En satsning på framtiden är också att finansieringen för att stärka jämställdhet i grundskolan ökas åren 2018—2019. Stöd riktas exempelvis till specialundervisning och för att minska gruppstorlekarna genom att öka resurserna i områden med hög arbetslöshet, lägre genomsnittlig utbildningsnivå eller en större andel befolkning med utländskt modersmål. Regeringen godkände ett program för att främja barns och ungas välbefinnande, förebygga utslagning och minska mängden unga som står utanför utbildning och arbetsliv. Åtgärderna finansieras i budgetarna för ministeriernas egna förvaltningsområden och genom pågående spetsprojekt. Liksom i fråga om finansieringen för Tekes ovan försvåras greppandet av helheten också i fråga om resurstilldelningen för utbildnings- och studiesystemet av att anslagen för utbildningen också har skurits ner märkbart under de senaste åren.

Att ojämlikhet och polarisering ökar i samhället är en källa till oro både med avseende på medborgarnas välbefinnande och välfärdssamhällets hållbarhet. Välfärden är en del av en hållbar ekonomisk tillväxt och nya digitala lösningar inverkar bland annat på hälso- och sjukvårdens kostnader samtidigt som det uppstår ny affärsverksamhet och tillväxt.

Framtidsutskottet föreslår att den temaorienterade budgetering som nämns i redogörelsen om Agenda 2030 prövas särskilt för att utvärdera genomslaget av investeringar i välfärd och i vetenskap, utbildning och innovation och av främjande av digitalisering.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Framtidsutskottet föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 9.6.2017

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Thomas Blomqvist sv
medlem Mikko Alatalo cent
medlem Anna Kontula vänst

medlem Aila Paloniemi cent
medlem Olli-Poika Parviainen gröna
medlem Arto Pirttilahti cent
medlem Tuomo Puumala cent
medlem Joona Räsänen sd
medlem Sari Tanus kd
medlem Lenita Toivakka saml
medlem Ville Vähämäki saf
ersättare Eeva-Johanna Eloranta sd
ersättare Sanna Lauslahti saml.

Sekreterare var

utskottsråd Olli Hietanen
ständig rådgivare Sari Söderlund.